

1910 Datidens Andrea Bocelli

Han hadde fått hjelp til å ta seg ned til strandkanten, trekke inn sjølukta, kjenne vinden hamre i kinnene. Slik kunne han stå og late som han så utover brenningene. Han så med hørselen. Han så utover ved å lukte. Han så hele fjorden ved å føle. Han hadde sin egen opplevelse av naturbildet foran seg. Han hadde ikke noe valg, men kompenserte tapet av synet med å utvikle de andre sansene. Brenningene laget lyder som bare han kunne forestille seg. Han begynte å konkurrere med lydene, utviklet sin lungekapasitet, tok i – på stormfulle dager, for å overdøve det store orkesteret som utfoldet seg foran ham. Omgangslæreren hadde en gang snakket om en av antikkens grekere, Demosthenes het han visstnok, eller noe i den duren. Han levde noen hundre år før Kristus. Hans handikap var stamming og dårlig evne til å tale. Fortellingen om Demosthenes hadde gjort umåte inntrykk. Det ble fortalt at denne berømte grekeren som ungdom kunne stå i brenningene og tale med småstein i munnen. Fra å bli latterliggjort og utledd, utviklet Demosthenes seg til å bli datidens største taler. Han utviklet stemmen ved å kjempe mot brenningene. Nå stod stjørdalingen der over 2 000 år senere og lot seg inspirere. Han kunne ikke se, han var blind, men han kunne føle og kunne overdøve brenningene med sin kraftfulle stemme, tross sin unge alder. Han kompenserte. Han utviklet egenhendig en stemme som det skulle gå gjeteord om i hele Europa noen år senere.

Vi skal i dette kapittelet møte en stjørdaling, ukjent for de fleste, mest som et parentes – en av disse lysende stjerneskuddene som kommer til oss, skinner

Blinde-Pedersen og Andrea Bocelli

en kort stund i beundring – for ikke å si undring, for så å slukke like fort som den lyste opp. Et kort øyeblikk, en kort karriere, og så glemt. Knapt noen på Stjørdal, i Trøndelag eller i Norge for den saks skyld har hørt om Andreas Pedersen eller Blinde-Pedersen som han ble benevnt en periode. Han er registrert i Stjørdalsboka på et par steder, hvor det blant annet står følgende: «Blinde-Pedersen som han vart kalla, var i si tid ein landskjent barytonsongar. Har reist mykje som songar her i landet og i utlandet. Busett i Trondheim».

Andreas Pedersen ble i følge Stjørdalsboka født på Stjørdal den 29. august 1859, som sønn av Beret Eriksdatter Øfstireina og Peder Svendsen. Han er dog omtalt i Blindedeforbundets papirer som født den 29. juni 1858 og døpt den 6. februar 1859. Faren var enkemann, som giftet seg på nytt i høy alder i 1860 med den 44-årige enken Beret fra en plass under Søre Øfsti på Stjørdal. Om Blinde-Pedersen var påtenkt eller beregnet kan vel saktens diskuteres. Faren er i alle fall 71 år gammel. La oss begynne slektsoversikten i Meråker, med Svein Merakeraas som bodde og eide Merakerås nordre (Nordiåsen – 20/8) en stund. Dette er stedet som Brynjulf og Ragnhild Langåsvold tok over i 1950, og hvor Marte Isbell og Bård Arne Petter (ordføreren) vokste opp. Svein Merakeraas kom siden til Haukbergmo (16/2). Han ble gift med Gjertrud Jørgensdatter, f. 1745. De fikk tre barn: Lars (1775–1848), Kari (1777–1848) og Petter (1788). Fra Kari stammer rett nedstigende blant annet Olav Messelt (f.1944) i Meråker og Egil Messelt (f.1951) i Moelv, samt Orla Margrete Røberg på Levanger. Men vi skal konsentrere oss om yngstemann på Haukbergmo, nemlig Petter. Denne Petter kaller seg etter hvert for Peder Svendsen, og er nevnt i Stjørdalsboka på Hard-Åsen under Håbetsås i Stjørdal (br. nr. 41), som innflytter fra Fundtaunplass i Meråker. Han holdt det gående som kvakksalver og årelater, og var også ei tid feltskjærer. Han ble først gift med Anna Hansdatter Gravold (1790–1853). Deretter med Beret Eriksdatter Øfstireina (f. 24. september 1815). Beret og Peder fikk i lag, som nevnt innledningsvis, sønnen Andreas Pedersen (Blinde Pedersen). Far Peder dør den 6. november 1864, gravlagt den 13. Blind-Pedersen er da fem år, og vokser opp i lag med mora. Hans halvsøsken sanser han nok ikke mye til, da de var knapt yngre enn mor til Andreas og hadde fløyet ut for lenge siden.

Om Blinde-Pedersen sin bestefar på morsiden (far til Beret fra Øfstireina) Erik Olsen (1776–1854), er det sagt at han under et opphold i Trondheim fant 400

Blinde-Pedersen

riksdalere som tilhørte kjøpmann Fuglesang. Dette fortalte Erik ikke til noen, men stakk av med pengene. Det kom likevel opp for dagen, og Erik ble dømt for underslag. Straffen ble spissrot. Myndighetene våget ikke å gjennomføre straffen på Stjørdalshalsen, så Erik ble ført til Levanger der han fikk de rapp som straffen tilsa.

Halvbroren Nils Pedersen Moe bodde på Mindemo under Værnes. Han var over 40 år eldre enn Andreas. Nils var en tid «geworben soldat», og var en stor og sterk kar. Han mistet livet under mineskot en gang før 1861. Han ble gift med Ingeborganna Trondstad, f. 1815 i Trondheim. Hun var også stor og sterk, samt visstnok hissig og brutal. Da Nils døde, giftet Ingeborganna seg på nytt med en Kristoffer Larsen, f. 1828 i Sparbu. Han var blikkenslager, og i henhold til Stjørdalsboka en liten veik stakkar. Med den brutale kona gikk nok ikke det særlig bra, så Kristoffer reiste fra henne etter å ha vært gift i tre år.

Blinde-Pedersen

Andreas Pedersen ble elev ved blindeinstituttet 1869–1878. Han kom tidlig med innen IOGT, først som medlem av logen «Forsøget». I 1890 bodde han i Kristiania, hvor han tilhørte logene «Jakob Molay» og «Gimle». I 1901–1902 virket han som utsending for «Foreningen til selvhjelp for Norges blinde», og vikarierte ofte for lærerne ved blindeinstituttet. Det ble også sagt om Andreas Pedersen at han var den av godtemplarene i landet, utenfor de ordinære prestene, som hyppigst hadde hatt anledning til å benytte statskirkens prekestoler. Blinde-Pedersen var også en hyppig foredragsholder innenfor IOGT. Det ble sagt i referater at han var en klar, logisk og forsiktig taler, utrustet med en sjelden menneskekunnskap, et fint øre og en sterk utviklet kritikk. Han var i mange henseender en fenomenal fremtoning, tilsyneladene utrustet med en sjette sans. Forfatteren T. Davidson som skrev om Godtemplarordenen i 1903, sier det slik: «*Andreas Pedersen «ser» alt mulig, kan til nød narres paa farver, men aldrig paa stof og allerminst paa kompasstreg. Har faret hele Norge over paa kryds og paa tvers og kjender hver eneste by og hver gjennomreist trakt, oversigt som detaljer, langt bedre end 99 % av reisende med aabne, saakaldte øine. Et levende leksikon med fonografens evne til at holde fast paa indtrykket av alt, hvad der kommer i berørelse med hans trommehinder eller fingerspidser».*

Vår Andreas Pedersen, ble altså kalt for «Blinde Pedersen», og ble en meget kjent barytonsanger både her til lands og i utlandet. Sammen med Hans Carlsen holdt Andreas Pedersen omtrent 1 100 kirkekonserter og religiøse aftenunderholdninger i Norge, Sverige og Danmark. Han var en stund bosatt

sørpå under sangkarrieren, hvor han giftet seg med Emma Evensen fra Strømmen, født 04. desember 1871. De fikk tre barn: først Beret Pedersen, f. 11. november 1894, døpt i Kampen kirke i Oslo den 20. november. Deretter Bjarne Pedersen den 14. oktober 1895. Og til slutt Asbjørg Pedersen, f. 06. juni 1899, døpt den 25. juni i Kampen kirke. Med stor sannsynlighet bodde de i Hagegt. 52 i Oslo. Blinde-Pedersen flyttet så til Trondheim etter tidlig å ha blitt enkemann, og alle ungene blir adoptert bort. Her giftet han seg med Berthilde Elise, f. 21. februar 1861 i Trondheim. De fikk ingen barn. I 1917 er de oppført som boende i Hjelmstad 1, Voldsminde, hvor han tituleres som konsertsanger. I folketellingen fra samme år, er hans fødselsdato 29. juni 1858. I adressebøkene er Andreas Pedersen i 1926 bosatt i Mellomveien 15, som trolig er samme bosted som tidligere, men med nytt gatenavn. Han blir nå etter hvert omtalt som «forhenværende konsertsanger», og i følge min dyktige medhjelper ved Trondheim byarkiv, Erlend Lund, er Andreas nå nevnt som

Inger Strand, ansatt på Lademoen kirkegård, viser hvor Blinde-Pedersens urne står

kurvmaker, et ikke uvanlig virke for blinde. «Blinde-Pedersen» dør på Kalvskinnet sykehus den 27. november 1938. Hans kone Berthilde er i 1939 nevnt som enke, og i senere årganger er hun oppført under Kongens gt. 93 (Kalvskinnet sykehus), og senere ved Lademoen hjem for gamle, hvor hun trolig dør i 1950. Blinde-Pedersen og hans Berthilde er nedsatt i urnefelt nr. 1-4081 fra 1917–1982 på Lademoen kirkegård (urne: 08.33.18B.6).

Andreas Pedersens datter, Beret, f. 1894, synes å vokse opp som fosterdatter hos en familie Svendsen i Trondheim, da faren (Blinde-Pedersen) bosetter seg i den byen etter hvert. Senere gifter Beret seg med Søren Nyhagen-Hansen, og flyttet til Odda. Han var visstnok fra Bergen. I 1924 er familien å finne i Tafjord. Søren dør, og Beret flytter tilbake til Trondheim, med sine tre barn: Sally (1914), Kjell Per (1916) og Åse Marie (1921). De bor i Nidarøgt. 80, og Beret har post som hushjelp hos familien Peder Svendsen, sekretær i IOGT. Kjell Per Nyhagen blir far til min kontakt, nemlig Grete Nyhagen-Hansen, f. 1953 i Trondheim, konfirmert i Moholt kirke – og bor nå i Drøbak. Hun er gift, har tvillingdøtre på 34 år – og er høgskolelektor i drama/teater på Hamar. Blinde-Pedersen er altså hennes oldefar.

Bilde til venstre, ned til høyre: Beret Nyhagen-Hansen, datter av Blinde-Pedersen, med hennes tre barn: bak f.v: Sally Holan og Åse Sætran. Foran: sønnen Kjell Per Nyhagen, far til min kilde: Grete Nyhagen-Hansen. Til høyre: Grete Nyhagen-Hansen, oldebarn av Blinde-Pedersen

Fra venstre: Marie Winther-Larsen og Martine Winther Urdal, tippoldebarn av Blinde-Pedersen. Deretter Magnus og Morten (sønner av Marie) og Celine (datter av Martine) – alle tippoldebarn av Blinde-Pedersen

Men vi er ikke helt ferdig med etterkommerne innen denne slektsgreina. På bildet av Beret og hennes barn, står lengst til venstre Sally Holan, mor til Odd Inge Holan (f. 17. april 1943 på Strinda sykehus). Han er altså oldebarn av Blinde-Pedersen, bor i Trondheim og har en lang karriere innen hotell og restaurantbransjen, blant annet som restaurantsjef i Grand Hotell Olav – Olavshallen. I følge ham finnes følgende interessante slektslink: Beret, eldste barnet til Blinde-Pedersen, ble som nevnt tidligere gift med Søren Nyhagen-Hansen. Han er direkte nedstammende fra ei av søstrene til selveste Tordenskiold. Så disse etterkommere av Blinde-Pedersen nevnt her i de siste avsnittene, har altså felles stamfar med Tordenskiold.

Odd Inge Holm

Det andre barnet til Blind-Pedersen, var Bjarne Pedersen Hauge. Navnet Hauge tok han fra gården han vokste opp på. Han ble pleiesønn til Mathis Hauge og frue, som var barnløse, og bodde i Hurum. Mye tyder på at ungene til Blind-Pedersen ble fosterbarn i hjem på Østlandet da mora døde og Andreas av naturlige årsaker ikke følte seg i stand til å ta seg av småunger. Bjarne Pedersen Hauge bodde i Holmsbu 7, i Drammen (Hurum). Han var dagarbeider/agronom, og ble gift med Kirsten Andrine Kolbjørnsdatter Ranvik den 2. desember 1917 i Hurum kirke. De fikk ingen barn.

*Bjarne Pedersen
Hauge*

Kirsten døde ganske ung. Senere giftet Bjarne seg med Mary Helgine Eriksen, og fikk datteren Bjørg i 1937, som gjennom sitt lange yrkesliv har vært ansatt som personalkonsulent i det kjente konsernet Norske Skog på Tofte. Hun ble gift Solberg, bor i Drammen og har tre døtre: Ina, Siv og Judi, og seks barnebarn. Bjørg har vært min kilde, og er selve årsaken til at vi har fått til en dokumentert historie om Blinde-Pedersen, som for vårt vedkommende her i Stjørdal kun hadde en liten udokumentert setning i Stjørdalsboka.

Barnebarn av Blinde-Pedersen: Bjørg Solberg og hennes døtre Ina, Siv og Judi

Den tredje ungen til Blinde-Pedersen, Asbjørg (1899–1987), ble satt bort til familien Wilhelm Munthe-Kaas (f. 1862) som var disponent i Kristiania. Asbjørg ble i 1921 gift med Axel Frederik Hjortenberget, f. 1890 i Rørbæk i Danmark. De fikk en sønn, Carl Fredrik Hjortenberget den 7. juli 1924 (d. 2006). Han giftet seg i 1950 med Aslaug Hytten fra Sem ved Tønsberg. Hun fylte 92 år i juni i år. Hennes barn igjen er Grete (f.1954) og Berit (f.1959) Hjortenberget, gift henholdsvis Paulsen og Nilsen. Min kontakt, Berit og hennes mann, har drevet en egen dagligvarebutikk i mange år, først på Nøtterøy ved Tønsberg og de siste 15 årene på Hvasser på Tjøme. Nå har de butikk på Jarlsø ved Tønsberg.

Til venstre: Berit og Ragnar Nilsen. Til høyre: Rolf og Grete Paulsen

Det et var ingen lett sak å finne dokumentasjon vedrørende Blinde-Pedersen sin sangkarriere. Men det ser ut til at han virket frem til slutten av første verdenskrig. Blinde-Pedersenn er nevnt i Musikbladet (Ukeskrift for norske Musikvenner). Musikbladet skriver i sitt nummer 24 av 15. juni 1910 følgende: «Den blinde Sanger Andr. Pedersen, som har en smuk og kraftig Baryton, har sammen med Organist Joach. Christiansen i den siste Tid hat Konserter i Trondenes, Kvæffjord, Skaanland og Tovik Kirker. Konsertene har faat meget anerkjendende Omtale. 12. juni skulde de ogsaa ha Konsert i Ibestad Kirke». I 1912 er han omtalt med konsert i Egge kirke den 3. mars. Det heter seg: «Den blinde Sanger Andr. Pedersen og Organist Joh's Bjørgum hadde konsert i Egge kirke for nokså mange Tilhørere, som fandt baade Sangene og Spillet vakkert, men Programmet var saa langt, at det tilsidst virket trættende».

Asbjørg i 1978
(79 år)

Videre skriver Musikbladet den 8. november i 1916: «Sangeren Andr. Pedersen hadde Søndag den 1ste Oktober en meget godt besøkt Kirkekonsert som efter manges Opfordring blev gjentatt den 15. Oktober. Man følte sig især tiltalt av hans Foredrag av en Arie av «Elias» og av Folkemelodien «Jeg ser dig søde Lam» og L. M. Lindemans Melodi til Brorsons Svanesang: «Lad os drage, bange Hjerte». Han assistertes av Organist Helmer Telnes, som ogsaa spilte Guilmmants vakre «Bøn og Vuggesang» og en Bryllupsmarsj av Fridthjov Anderssen. Søndag den 8. Oktober hadde Sangeren Konsert i Bardu Kirke og Søndag 22. Oktober i Lyngens Kirke som var fylt til sidste Plass. Her i Tromsø holdes nu en Række kirkelige Foredrag, og ved hvert andet av disse blir der fremført et Par Sanger eller lignende. Andr. Pedersen har sunget en Gang, og nu Torsdag synger Fru Direktør Moe. Næste Gang blir det Violin eller Cellomusik».

Egil og Åse Messelt, og deres to sønner: Morten og Arild. Bestefar til Blinde-Pedersen er 3xtippoldefar til Egil Messelt

I følge Musikbladet heter det seg i nr. 31 den 1. august 1917: «Den blinde Sanger Andreas Pedersen har begyndt sin Avskedsturné med tre Konserter paa Hedemarken». I nr. 37 i 1917 skriver Musikbladet den 12. september: «Den blinde Sanger Andr. Pedersen har i August med Assistanse av Organist Helmer Tølnes i Tromsø hat en Række godt besøgte Kirkekonsalter i Gildeskaal, Bodø, Fauske, Valnesfjord og Sulitjelma». I Musikbladet nr. 20 i 1918 skrives følgende fra 15. mai: «Den blinde Sanger Andreas Pedersen som paa sin Avskedsturné i Nordland har hat Konserter i det Trondhjemske, hadde i Molde Assistanse av Organist Stafseth og forrige Søndag i Aalesund av Organist Børresen».

På Nordiåsen fredag 24. mai 2013. F.v: Lars Erik, Jens Petter, Marthe Isbell, Bård, Ole Eskil med Magne foran, så Ivan (alle med etternavn Langsåvold) og ytterst til høyre, Ivan sin forlovede, Kristina Buschmann Eivindsen

Det finnes altså ikke mye bakgrunnsstoff vedrørende Andreas Pedersen. I vårt dalføre har vi kun denne setningen fra Stjørdalsboka, som i seg selv indikerer at han var stor i sin tid. Men vi vet ikke hvor stor, hvilke scener i utlandet han opptrådet på og så videre. Vi vet heller ikke om Blinde-Pedersen er et tilnavn som tilsier at han var født blind, eller noe som kom senere. Han var på et vis datidens Andrea Bocelli, med aner fra Meråker, født og oppvokst på Stjørdal og skal nå for ettertiden bli kjent for følgende, som siste avsnittet i dette kapittelet vil gi vitnesbyrd på. Men før vi kommer dit, et lite apropos, en liten link: Andrea Bocelli er som kjent italiensk. Mer ukjent er derimot at det flyter italiensk blod i årene på Langsåvoldfolket. Jeg synes det er en viss likhet mellom Bocelli og Marthe Isbell og Bård «ordføreren». Deres slekt på morssiden nedstammer fra den italienske forretningsmannen Buzzi som kom til Trondheim under Napoleonskrigene. Langsåvoldslekta (se bildet) tok over Nordiåsen (20/8), plassen til bestefar til Blinde-Pedersen, sistnevnte datidens Andrea Bocelli. Selvsagt ingen sammenheng her, men kun en liten moro link når vi skal plassere vår blinde sanger på kartet i vårt nærmiljø.

Gråmyra på Levanger i juli 2013: F.v Ola Røberg, Joar Røberg og Orla Margrete Røberg, f. Elverum – hun er tipp Tipp Tippoldebarn av Svein Merakeraas og derved tippoldebarn av søskenbarn av Blinde-Pedersen. Til høyre: Fonografen

Thomas Edison oppfant fonografen i 1877. Musikken ble gravert inn i sylindere av tinnfolie – fonografruller. Edison hadde ikke så veldig tro på sin oppfinnelse, og satte den til side i ti år. I 1888 oppfant Emilie Berliner grammofonplaten, og i 1904 ble Adolf Østbye (1868–1907) den første norske plateartisten. Platen var *Parodi paa Terje Vigen*. Faktisk var Edvard Grieg den første nordmannen som spilte inn grammofonplater. Han spilte inn ni plater i Paris i løpet av våren 1903. Men før dette, hadde ifølge Vidar Vangbergs meget gode bok og oversikt: *Norsk grammofonhistorie 100 år*, musikkhandler Peder Larsen Dieseth (1851–1936) allerede i 1879 gjort det første lydopptaket her til lands. Det skjedde under en demonstrasjon av fonografen på Tivoli (Klingen-

berg) i Kristiania, og skulle visstnok ha vært en salme sunget av ham selv. Vidar Vangberg sier det slik: «*Dette tinnfolieopptaket er bevart, men foreløpig har en ikke nødvendig kunnskap til å foreta en tilfredsstillende avspilling av opptaket*». I 2009 klarte tekniske eksperter ved Universitet i Southampton i England å få frem noen lyder, mest som *tubagrynt i regnvær*. Lars Gaustad ved Nasjonalbiblioteket beskriver lyden som en slags «hmming». Sammen med Frode Weium og andre fra Teknisk Museum, lyttet han til opptaket i 2009 da det ble hentet tilbake fra undersøkelser i England, men de klarte ikke å høre om det var en salme, men lyd var det. For tiden jobbes det visstnok i Østerrike med laser og spesiell teknikk for å få avspilt folien. Det er hevdet over enhver tvil at opptaket fra Tivoli i 1879 virkelig fant sted, vel dokumentert på flere måter, men som vanlig utenforstående lekmann stiller jeg et lite utropstegn med opptakets kvalifiserte rangering når det ikke kan avspilles direkte, men må underlegges teknisk avansert hjelp. Teller det da med som et «opptak», når det ikke gir forståelig ordlegging fra stemmen? Og slik kunne vi fortsatt med pionerer og hendelser. MEN så kommer poenget med dette: vi har glemt en mann, nemlig stjørdalingen Andreas Pedersen. Blinde-Pedersen ble den første nordmannen til å gi sin stemme til en fonografutgivelse, underforstått den første til å synge inn en «fonograf-plate» som er avspillbar. Jeg velger å bruke dette uttrykket for riktig å understreke den aller første utgivelsen, skjønt det var selvsagt ingen plate, da fonografen spiller av lyden på en roterende rull, en sylinder, ikke en plate, selv om det nederst i ene hjørnet på Peder Larsen Dieseths folie står følgende: «*Dette staniolstykket er en av de første «fonograf-plater» som ble optat av en Edisonfonograf i Norge*». I følge konservator Frode Weium ved teknisk museum, er den tidligste *avspillbare* norske sylinder derfor et fonografrulloptak gjort av Adolf Østbye med sangeren Andreas Pedersen («Blinde-Pedersen») og organisten Hans Carlsen. Sangen het «Du gamle mor», og er fra den 27. september 1889 og ble gjort hjemme hos Østbye. Dette opptaket forefinnes i dag i privat eie, og vil slik jeg forstår det ikke bli frigitt til offentligheten før et familiemedlem har gått bort. Opptaket er altså av en *artist og avspillingsbart*. Stjørdalingen Andreas Pedersen (Blinde-Pedersen) ble derfor Norges første *reelle lydartist*. Som stjørdalspatriot synes jeg det er verd å ta med seg. Og for Blinde-Pedersens etterkommere må det i seg selv gi en viss stolthet.